

2. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.

3. Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України : монографія / О. Користін та ін. ; за заг. ред. О. Є. Користіна. Київ : ВАИТ, 2024. 450 с.

Русняк Ірина Сергіївна,
т.в.о. начальника Управління
кримінального аналізу Головного
управління Національної поліції
в Дніпропетровській області

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах кримінальний аналіз є одним із ключових інструментів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів. Його значення постійно зростає у зв'язку з ускладненням криміногенної обстановки, збільшенням обсягів інформації, необхідної для опрацювання, розвитком цифрових технологій та впровадженням сучасних підходів до управління правоохоронною діяльністю. Відповідно, ефективність функціонування підрозділів кримінального аналізу безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки аналітиків [1, с. 5].

Становлення кримінального аналізу в системі Національної поліції України відбувалося поступово та значною мірою спиралося на міжнародний досвід. На початковому етапі розвитку відповідних підрозділів спеціалізована підготовка аналітиків фактично була відсутня, а необхідні знання та практичні навички працівники здобували безпосередньо під час службової діяльності. Вагомий внесок у розвиток професійної підготовки фахівців зробили міжнародні партнери України, які сприяли впровадженню сучасних методик кримінального аналізу, проведенню навчальних заходів та обміну практичним досвідом [2, с. 6; 4, с. 4].

Подальший розвиток кримінального аналізу зумовив необхідність переходу від епізодичного навчання до створення сталої системи підготовки кадрів. Важливим етапом стало налагодження співпраці між підрозділами кримінального аналізу та закладами вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ України. Такий підхід забезпечив інтеграцію практичного досвіду підрозділів у навчальний процес та забезпечити підготовку майбутніх фахівців з урахуванням актуальних потреб правоохоронної діяльності.

Особливої актуальності питання підготовки аналітиків набуло в умовах воєнного стану. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України суттєво розширила коло завдань, які виконують підрозділи кримінального аналізу. Поряд із традиційними напрямками діяльності важливого значення набули інформаційно-аналітичне забезпечення документування воєнних злочинів, протидія диверсійній діяльності, аналіз зв'язків між учасниками організованих злочинних груп, використання можливостей відкритих джерел інформації, аналіз цифрових даних та моніторинг інформаційного простору. За таких умов аналітик повинен володіти не лише базовими навичками аналітичної роботи, а й компетенціями у сфері інформаційних технологій, телекомунікацій, геоінформаційного аналізу, OSINT та обробки великих масивів даних.

Показовим прикладом практико-орієнтованої підготовки майбутніх аналітиків є взаємодія між Управлінням кримінального аналізу ГУНП в Дніпропетровській області та Дніпропетровським державним університетом внутрішніх справ, яка протягом тривалого часу здійснюється у сфері підготовки фахівців для підрозділів кримінального аналізу.

На початковому етапі така співпраця полягала переважно у залученні працівників управління до проведення окремих лекційних та практичних занять з дисципліни «Основи кримінального аналізу». Практичні аналітики ділилися з курсантами власним досвідом роботи, знайомили їх з основними напрямками діяльності підрозділів кримінального аналізу та особливостями аналітичного забезпечення правоохоронної діяльності.

Водночас практика показала, що проведення окремих навчальних занять не дозволяє повною мірою сформувати у майбутніх поліцейських розуміння ролі кримінального аналізу та специфіки роботи аналітика. Саме тому наприкінці 2024 року між керівництвом ДДУВС та Управлінням кримінального аналізу було досягнуто домовленостей щодо посилення практичної складової навчального процесу та впровадження нових підходів до підготовки курсантів.

У результаті було започатковано цикл практико-орієнтованих занять, присвячених застосуванню інструментів кримінального аналізу у протидії злочинності. До проведення таких занять залучаються аналітики підрозділів кримінального аналізу Дніпропетровської, Запорізької, Донецької та Луганської областей, що надає можливість курсантам отримати уявлення про різні напрями та практики аналітичної роботи.

Під час занять майбутні поліцейські знайомляться з основними функціями кримінального аналітика, особливостями його діяльності в умовах сьогодення, видами аналітичних продуктів та джерелами інформації, які використовуються у роботі. Особлива увага приділяється вирішенню практичних ситуаційних завдань, побудованих на реальних прикладах із діяльності підрозділів кримінального аналізу. Курсанти самостійно здійснюють пошук, збір, систематизацію та аналіз інформації, після чого результати виконаних завдань детально розглядаються спільно з практичними працівниками.

Окремим напрямом співпраці стало залучення курсантів безпосередньо до роботи в Управлінні кримінального аналізу. Відповідно до спільних організаційних заходів між ДДУВС і ГУНП, здобувачі освіти систематично направляються до управління для набуття практичних навичок роботи за спеціалізацією. Під керівництвом досвідчених працівників вони виконують навчально-практичні завдання, максимально наближені до реальної діяльності аналітичних підрозділів, з дотриманням вимог законодавства щодо захисту інформації та обмеження доступу до відомостей з обмеженим доступом.

Зокрема, курсанти беруть участь у зборі, систематизації та узагальненні інформації з відкритих джерел, відпрацюванні відомостей щодо осіб, причетних до колабораційної діяльності,

аналізі інформації стосовно військовослужбовців держави-агресора, які можуть бути причетними до обстрілів території України, а також виконують інші аналітичні завдання навчального характеру.

Такий підхід дає змогу сформувати у майбутніх випускників не лише теоретичні знання, а й практичне розуміння специфіки діяльності підрозділів кримінального аналізу. Фактично на момент завершення навчання курсанти вже мають базові навички аналітичної роботи, усвідомлюють роль аналітика в сучасній правоохоронній діяльності та готові до подальшого професійного розвитку за цим напрямом.

Таким чином, практико-орієнтована модель підготовки, за якої майбутній фахівець навчається безпосередньо у діючих підрозділах кримінального аналізу під керівництвом досвідчених аналітиків, забезпечує формування ефективного кадрового резерву та значно скорочує період професійної адаптації молодого працівника після призначення на посаду.

Отже, логічним результатом такої співпраці стало відкриття у 2026 році підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» зі спеціалізацією «Кримінальний аналіз» досвідом [4].

Крім того, враховуючи позитивний досвід залучення аналітиків до проведення практико-орієнтованих занять, прийнято рішення щодо розроблення практичного посібника (методичних рекомендацій), викладачами Дніпровського державного університету внутрішніх справ та аналітиками кримінального аналізу Дніпропетровської, Донецької, Запорізької та Луганської областей, на підставі тих матеріалів та завдань, які презентувалися практиками.

Попри позитивний досвід підготовки майбутніх аналітиків, на сьогодні залишається низка проблемних питань, які потребують системного вирішення.

Насамперед постає питання формування професійних компетентностей майбутнього аналітика. Практика свідчить, що для якісного виконання аналітичної роботи недостатньо лише володіння методиками аналізу та навичками роботи з інформаційними системами. Важливим фактором є розуміння специфіки діяльності оперативних, слідчих, превентивних та

інших підрозділів поліції. Саме тому значна частина досвідчених аналітиків до призначення на відповідні посади проходила службу в інших підрозділах, що дозволяло їм краще розуміти потреби замовника аналітичного продукту та практичне значення отриманих результатів.

Водночас серед курсантів та молодих поліцейських нерідко виникають сумніви щодо доцільності обрання спеціалізації «Кримінальний аналіз». Це пов'язано з відсутністю гарантованого механізму подальшого призначення до відповідних підрозділів. Незважаючи на проходження профільної підготовки та набуття необхідних знань і навичок, випускник не має впевненості, що після завершення навчання буде проходити службу саме за отриманою спеціалізацією.

Окремої уваги потребує питання нормативного забезпечення діяльності кримінальних аналітиків. У процесі навчання курсанти закономірно ставлять питання щодо нормативної основи діяльності підрозділів кримінального аналізу, правового статусу аналітика, меж його повноважень та відповідальності. В умовах стрімкого розвитку аналітичного напрямку, розширення його функцій та впровадження нових форм роботи актуальним залишається питання подальшого вдосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу.

Також предметом дискусій залишається організаційна побудова служби кримінального аналізу. На практиці курсанти часто звертають увагу на відмінності між структурою Департаменту кримінального аналізу та структурою відповідних підрозділів на регіональному рівні. За умов обмеженої штатної чисельності один аналітик нерідко змушений забезпечувати декілька напрямів діяльності одночасно, що потребують різних компетентностей та спеціалізації. Така ситуація об'єктивно впливає на якість аналітичного супроводження та ефективність використання кадрового потенціалу.

Після набуття відповідного досвіду частина фахівців переходить до інших органів сектору безпеки та оборони, де їм пропонуються більш привабливі умови служби та матеріального забезпечення.

У результаті виникає закономірне питання: яким чином забезпечити збереження кадрового потенціалу підрозділів

кримінального аналізу після завершення підготовки фахівця? Фактично йдеться не лише про питання навчання, а й про створення ефективної системи професійної мотивації, кар'єрного розвитку та соціального забезпечення аналітиків. Без комплексного вирішення зазначених питань існує ризик, що підрозділи кримінального аналізу й надалі виконуватимуть функцію своєрідного кадрового донора для інших державних органів.

Отже, підготовку аналітиків доцільно розглядати не як окремий напрям освітньої діяльності, а як безперервний процес, що охоплює професійну орієнтацію майбутніх фахівців, їх практичну підготовку, адаптацію після призначення на посаду, подальший професійний розвиток та створення умов для тривалої реалізації професійного потенціалу в підрозділах кримінального аналізу.

Сьогодні система кримінального аналізу вже продемонструвала свою спроможність готувати висококваліфікованих фахівців. Натомість ключовим викликом найближчих років має стати пошук відповіді на інше питання: як забезпечити, щоб підготовлений аналітик пов'язував свій професійний розвиток саме зі службою кримінального аналізу. Саме від цього значною мірою залежатиме подальше зміцнення аналітичної спроможності Національної поліції України, ефективність функціонування підрозділів кримінального аналізу та їх здатність відповідати на сучасні безпекові виклики.

Список використаних джерел

1. Ratcliffe J.H. *Intelligence-Led Policing*. 3rd ed. London: Routledge, 2023. URL: <https://www.routledge.com/Intelligence-Led-Policing/Ratcliffe/p/book/9781032764368>

2. Carter D.L. *Law Enforcement Intelligence: A Guide for State, Local, and Tribal Law Enforcement Agencies*. URL: <https://portal.cops.usdoj.gov/ResourceCenter/content.ashx/cops-p064-pub.pdf>

4. Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України : монографія / О. Користін та ін. ; за заг. ред. О. Є. Користіна. Київ : ВАІТЕ, 2024. 444 с.

5. Сайт Дніпровського державного університету. Алгоритм вступу. URL: <https://dduvs.edu.ua/dlya-vstupnikiv/vstup-k/algoritm-vstupu/>